

Αγροτική Κοινωνιολογία

Θεματική ενότητα 9:
Οικογενειακή Γεωργία: η
ελληνική περίπτωση 1/2

Όνομα καθηγητή: **Χαράλαμπος Κασίμης**

Τμήμα: **Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης**

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Στόχος εδώ είναι να εισάγει τον φοιτητή στην συζήτηση για το ελληνικό παράδειγμα της οικογενειακής γεωργίας ως μοντέλο παραγωγής και τις θεωρητικές αναφορές που συνοδεύουν αυτή.
- Στόχος επίσης είναι η περιγραφή, στη βάση ερευνητικών και στατιστικών δεδομένων, της σημερινής φυσιογνωμίας της οικογενειακής γεωργίας στην Ελλάδα.

Λέξεις κλειδιά

- Οικογενειακή γεωργία, προφίλ ελληνικής γεωργίας, αγροτικό ζήτημα

Το αγροτικό ζήτημα: ιστορική εισαγωγή 1/5

- Η συζήτηση για την ανάπτυξη του καπιταλισμού στην ελληνική γεωργία συνδέεται άμεσα με τη λύση που δόθηκε στο «αγροτικό ζήτημα» στην Ελλάδα.
- Τα γνωστά διαρθρωτικά προβλήματα της σύγχρονης ελληνικής γεωργίας σχετίζονται με την ανεπάρκεια και τις ασυνέχειες της κρατικής αγροτικής πολιτικής σε σχέση με το αγροτικό ζήτημα.

Το αγροτικό ζήτημα: ιστορική εισαγωγή 2/5

- Μέχρι το μεσοπόλεμο, οι περισσότερες από τις λύσεις που δόθηκαν στο αγροτικό ζήτημα στην Ελλάδα σχετίζονται, σε μεγάλο βαθμό, με την «εθνοτική» διαδικασία, δηλαδή τη διαδικασία δημιουργίας του ελληνικού κράτους.

Το αγροτικό ζήτημα: ιστορική εισαγωγή 3/5

- Η εθνική πολιτική της περιόδου αυτής επηρέασε σημαντικά τόσο το χρόνο, όσο και το αποτέλεσμα των αγροτικών μεταρρυθμίσεων. Οι διαδοχικές αγροτικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες ολοκληρώνονται κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1920, ήταν αναπόσπαστο τμήμα της κρατικής πολιτικής.

Το αγροτικό ζήτημα: ιστορική εισαγωγή 4/5

- Κατά την περίοδο μετά το 1960, ο ραγδαίος γεωργικός εκσυγχρονισμός συνδέθηκε με διαρθρωτικές αλλαγές της οικογενειακής γεωργίας στη χώρα, οι οποίες αφορούσαν στο μέγεθος της εκμετάλλευσης, στην εκμηχάνιση της παραγωγής, στη χρήση της τεχνολογίας κτλ.

Το αγροτικό ζήτημα: ιστορική εισαγωγή 5/5

- Οι απόπειρες κατασκευής, σε θεωρητικό επίπεδο, ενός μοντέλου οικογενειακής γεωργίας στην Ελλάδα αντιμετώπισαν δύο αξεπέραστα προβλήματα:
 - είτε χρησιμοποίησαν προκατασκευασμένες θεωρητικές κατασκευές, οι οποίες σαν αποτέλεσμα αγνόησαν την αγροτική ποικιλομορφία
 - είτε στηρίχθηκαν υπέρμετρα σε θεωρητικές υποθέσεις και απέφυγαν την όποια σοβαρή προσπάθεια εμπειρικής επαλήθευσής τους

Η θεωρητική συζήτηση 1/5

- Στην περίοδο μετά το 1980, μπορούμε να διακρίνουμε δύο βασικές θέσεις:
 - τη θέση της «προλεταριοποίησης της οικογενειακής εκμετάλλευσης μέσω της πώλωσης» και
 - τη θέση της «διατήρησης της οικογενειακής εκμετάλλευσης μέσω της διαφοροποίησης».

Η θεωρητική συζήτηση 2/5

- Η πρώτη προσέγγιση υποχωρεί σε μια «ιδεολογικοποίηση» των τάσεων μετασχηματισμού της οικογενειακής γεωργίας και σε ανεπαρκώς αιτιολογημένες γενικεύσεις, ενώ, αντίθετα, η δεύτερη προσέγγιση, στηρίζεται, δυσανάλογα στη χρήση εμπειρικών στοιχείων, διστάζοντας να προχωρήσει σε γενικεύσεις, όπως και στο να συναρτήσει μια ολοκληρωμένη θεώρηση της οικογενειακής γεωργίας.

Η θεωρητική συζήτηση 3/5

- Η δεύτερη προσέγγιση περιλαμβάνει δύο πτυχές της σύγχρονης συζήτησης σχετικά τόσο με την «εγχειρηματοποίηση» όσο και τις τάσεις μετασχηματισμού της οικογενειακής εκμετάλλευσης. Οι πτυχές αυτές αναφέρονται τόσο στο θέμα του «εκσυγχρονισμού», δίνοντας έμφαση στη σημασία των σχέσεων ιδιοκτησίας, την γεωργική διάρθρωση και το ρόλο του κράτους σε αυτή τη διαδικασία, όσο και στο θέμα της «διάρθρωσης της απασχόλησης στον αγροτικό χώρο», τονίζοντας το ρόλο της πολυαπασχόλησης για την αναπαραγωγή των αγροτικών νοικοκυριών. Η επιβίωση της οικογενειακής εκμετάλλευσης εξασφαλίζεται μέσα από το μετασχηματισμό της και τη συνεχή προσαρμογή της.

Η θεωρητική συζήτηση 4/5

- Η κατασκευή μιας τέτοιας τυπολογίας θα είχε σημαντικές επιπτώσεις στην άσκηση της αγροτικής και περιφερειακής πολιτικής. Κατά συνέπεια, οι πολιτικές αυτές δε μπορούν πια να εφαρμόζονται ομοιόμορφα στις γεωργικές διαρθρώσεις, αλλά, αντίθετα, πρέπει να αφήνουν χώρο τόσο για τις τοπικές όσο και τις δια-τοπικές διαφοροποιήσεις, διασφαλίζοντας τις προϋποθέσεις για μια «ενδογενή» ανάπτυξη, αλλά επίσης και την ύπαρξη ευκαιριών για τη διαφοροποίηση ή/και υιοθέτηση εναλλακτικών στρατηγικών από την πλευρά της οικογενειακής εκμετάλλευσης.

Η θεωρητική συζήτηση 5/5

- Αυτή η άποψη επιβεβαιώνεται και από την εμπειρία της ΚΑΠ, η οποία ακολούθησε την ένταξη της Ελλάδας στην Ε.Ε. και η οποία μέσω της στήριξης του εισοδήματος των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων οδήγησε στην επιβίωση των οικογενειακών εκμεταλλεύσεων αυξάνοντας όμως παράλληλα την κοινωνική διαφοροποίηση στην ύπαιθρο.

Βιβλιογραφία 1/2

- Kasimis C. and Papadopoulos A.G. (1994), The Heterogeneity of Greek Family Farming: Emerging Policy Principles, *Sociologia Ruralis*, Vol. 34, No 2/3, 1994, pp. 206-228.
- Κασίμης Χ. και Παπαδόπουλος Α.Γ. (1999), Η Διατήρηση της Οικογενειακής Γεωργίας και η Καπιταλιστική Ανάπτυξη της Γεωργίας στην Ελλάδα: Μια Κριτική Ανασκόπηση της Βιβλιογραφίας, στο Κασίμης Χ. και Λουλούδης Λ. (επιμ), *Ύπαιθρος Χώρα: Η Ελληνική Αγροτική Κοινωνία στο τέλος του 20ου αιώνα*, Αθήνα, Πλέθρον και ΕΚΚΕ, σελ. 85-114.

Βιβλιογραφία 2/2

- Kasimis C., Papadopoulos A.G. (2013), Rural Transformations and Family Farming In Contemporary Greece, in: Dionisio Ortiz-Miranda, Ana Moragues-Faus, Eladio Arnalte-Alegre (eds) *Agriculture in Mediterranean Europe: Between Old and New Paradigms (Research in Rural Sociology and Development, Volume 19)*, Emerald Group Publishing Limited, pp. 263 – 293
- Κασίμης Χ., Ζωγραφάκης Σ. (2013), Η ύπαιθρος, η γεωργία και η κρίση, *Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική*, Τεύχος 27, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2012, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2013, σελ. 17-31, Παπαζήσης, Αθήνα

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Αναφοράς

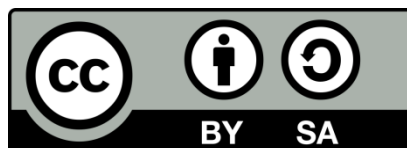
Copyright Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2014. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Χαράλαμπος Κασίμης. «Αγροτική Κοινωνιολογία». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://mediasrv.aua.gr/eclass/courses/OCDAERD105/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων, π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/EI>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
 - το Σημείωμα Αδειοδότησης
 - τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
 - το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)
- μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.